

NARTER&
PARTNERS

■ BOR GÜMRÜK

ESG
LEGAL
NEWS

Türkiye İklim Kanunu Teklifi

Türkiye'nin, iklim değişikliği ile mücadelede küresel sorumluluklarını yerine getirme ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma amacı taşıyan İklim Kanunu Teklifi, çevre politikalarını güçlendirmek ve 2053 Net Sıfır Emisyon Hedefi'ne ulaşmak için hazırlanmıştır. Teklif, sera gazı emisyonlarının azaltılmasından yeşil kalkınmanın teşvik edilmesine kadar geniş bir yelpazede düzenlemeler sunmaktadır.

Ülkemizde ilk kez iklim değişikliği ile mücadeleye ilişkin kapsamlı ve temel bir yasal düzenleme niteliği taşıyan İklim Kanunu Teklifi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulmuştur.

Kanun kapsamında, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması, Emisyon Ticaret Sistemi ve Karbon Piyasası Kurulu gibi yeni yapıların oluşturulması öngörülmekte olup, bu sistemlerin İklim Değişikliği Başkanlığı yönetiminde ve denetiminde yürütülmesi planlanmaktadır. Bu doğrultuda, sera gazı emisyonları için üst sınır belirlenerek emisyonların takibi sağlanacak, karbon ticaretinin yasal zemini oluşturulacak ve ilgili sektörlerde düşük karbon ekonomisine geçiş teşvik edilecektir.

Bu düzenleme, iklim değişikliği ile mücadelede izlenecek yöntemleri ve uygulanacak mekanizmaları belirlemek suretiyle iklim finansmanı, karbon piyasaları ve ulusal katkı beyanı çerçevesinde izlenecek politikaların etkin bir şekilde yürütülmesine katkı sağlayacaktır.

Sera Gazı Emisyonlarının Azaltım Faaliyetleri

Sera Gazı Emisyonlarının Azaltım Faaliyetleri başlıklı madde kapsamında, Türkiye Cumhuriyeti'nin 2053 Net Sıfır Emisyon Hedefi doğrultusunda sera gazı emisyonlarının azaltımına yönelik politika ve stratejiler geliştirileceği düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, Ulusal Katkı Beyanı, net sıfır emisyon hedefi ve ilgili ulusal strateji ve eylem planları esas alınarak emisyon azaltımına yönelik tedbirler uygulanacaktır.

Karbon Fiyatlandırma ve Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) Esasları

Teklif Metni uyarınca ETS, Başkanlık tarafından kurulacak ve ulusal tahsisat planlaması hazırlanarak tahsisatlar dağıtılacaktır. Söz konusu ulusal tahsisat planları Resmî Gazete'de yayımlanacaktır. ETS kapsamında yer alacak işletmelerin, sera gazına neden olan faaliyetlerini sürdürebilmeleri için Başkanlıktan sera gazı emisyon izni alması almaları hüküm altına alınmıştır.

AB'de uygulanan prosedüre benzer bir uygulama ile işletmelerin üretim süreçleri ve sera gazı emisyonlarına neden olan kaynaklar gibi temel bilgilere istinaden verilen sera gazı emisyon iznine göre tesisler üretimlerini gerçekleştirecektir. Bu kapsamda, piyasa işletmecisinin, ETS piyasasına ilişkin piyasanın yönetimini üstlenerek piyasanın organizasyonunu sağlaması ve piyasaya ilişkin işlemlerin yerine getirilmesinden sorumlu olması hedeflenmektedir.

ETS kapsamında yer alan işletmelerin, yıllık sera gazı emisyon değerleri ile uyumlu olarak tahsisat teslimatlarını gerçekleştirmeleri zorunlu olacaktır. Tahsisatlar diğer ülke örneklerinde olduğu gibi bir ton karbondioksit eşdeğerinde emisyon izni sağlamaktadır.

İlaveten sektörlerin ETS'ye geçişini kolaylaştırmak, yatırımların karbon fiyatlandırması olmayan ülkelere kaçmasını önlemek amaçlarıyla ücretsiz tahsisat sağlanabileceği hükme bağlanmıştır. Tahsisatların devri ve işlemleri, yasal düzenlemelere uygun şekilde elektronik ortamda kaydedilecektir.

ETS ve gönüllü taahhütler kapsamında yapılacak denkleştirme işlemlerinde kullanılmak üzere karbon kredisi üreten ulusal bir denkleştirme sisteminin esaslarına ilişkin düzenlemelerin Başkanlıkça belirleneceği ve buna ilişkin standartların oluşturulacağı belirtilmektedir.

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM)

Söz konusu Kanun Teklifi kapsamında Türkiye Gümrük Bölgesinde ithal edilen malların gömülü sera gazı emisyonlarını ele almak için Ticaret Bakanlığınca Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması kurulabileceği ile SKDM'ye ilişkin raporlama kapsam, içerik, usul ve esaslarının Bakanlığın uygun görüşüyle Ticaret Bakanlığı tarafından belirleneceği düzenlenmektedir..

Cezai Hükümler ve İdari Yaptırımlar

Sera gazı emisyonları ve çevresel koruma yükümlülüklerine aykırı hareket edenler için uygulanacak idari yaptırımlar, çevresel zararları en aza indirmeyi ve yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla caydırıcı bir mekanizma olarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda ceza miktarları, yasaların ihlali durumunda kademeli olarak artmakta ve tekrarı durumunda daha ciddi yaptırımlar söz konusu olmaktadır.

Uygulama Takvimi

Düzenleyici İşlemler ve Çeşitli Hükümler başlığı altında, Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esasların İklim Değişikliği Başkanlığı tarafından belirleneceği belirtilmektedir. Geçiş Hükümleri kısmında, ETS uygulamalarına yönelik pilot uygulama dönemi öngörülmekte, ayrıca Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl içerisinde ETS kapsamı dahilinde yer alacak işletmelerin sera gazı emisyon izni almak zorunda olacağı belirtilmiştir.

Ayrıca iklim değişikliği ile mücadelede yerel eylem planlarının hazırlanması ve uygulanması için 31/12/2027 tarihine kadar süre tanınmıştır. Bu planların hayata geçirilmesi, ilgili kurum ve kuruluşların sorumluluğundadır.

Söz konusu kanunun yayımı tarihinde yürürlüğe gireceği ve hükümlerin Cumhurbaşkanı tarafından yürütüleceği düzenlenmiştir.

Avrupa Birliği Omnibus Yasa Paketi ve Öngörülen Değişiklikler

Avrupa Birliği (“AB”), rekabetçiliği artırmak ve işletmelerin üzerindeki idari ve mali yükleri hafifletmek amacıyla düzenleyici çerçevesinde kapsamlı bir sadeleştirme sürecine girmiştir. Bu kapsamda, Avrupa Komisyonu, çeşitli mevzuat alanlarını kapsayan ve düzenleyici yükleri önemli ölçüde azaltmayı hedefleyen ilk “Omnibus” paketini kabul etmiştir.

Söz konusu paket, Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması (“**CSRD**”), Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü (“**CS3D**”), AB Taksonomisi, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (“**CBAM**”) ve Avrupa yatırım programları gibi alanlarda kapsamlı bir sadeleştirme öngörmektedir. Buna paralel olarak, Avrupa Komisyonu, CS3D’nin uygulama süresinin ertelenmesine ve CSRD’nin belirli hükümlerinin yürürlüğe giriş tarihlerinin ertelenmesine yönelik ayrı bir mevzuat teklifini de sunmaktadır.

Omnibus paketi çerçevesinde belirtilen tüm değişiklikler şimdilik öneri niteliğinde olup söz konusu değişikliklerin hayata geçebilmesi için eş-yasama organları, yani Avrupa Parlamentosu ve Konsey’in üzerinde mutabakata varması gerekmektedir. Nitekim nihai düzenlemeler Avrupa Birliği Resmi Gazetesi’nde yayımlanmalarının ardından uygulanmaya girecektir. Bu sürece kadar ise, mevcut düzenleme hükümleri geçerliliğini sürdürecektir.

Ancak Avrupa Komisyonu, özellikle “saatin durdurulması” direktifinin 31 Aralık 2025’e kadar tüm AB Üye Devletlerinde yürürlüğe girmesini hedeflemektedir. Ayrıca, CSRD ve CS3D’de yapılacak maddi değişikliklerin de 2027 mali yılı raporlama sürecinden önce tamamlanması öngörülmektedir.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) Kapsamında Planlanan Değişiklikler

Söz konusu Teklif ile zorunlu sürdürülebilirlik raporlamasına tabi işletme sayısının yaklaşık %80 oranında azaltılması öngörülmektedir.

- Bu kapsamda 1000'den az çalışanı bulunan büyük işletmeler ve menkul kıymetleri AB'nin piyasalarında işlem gören KOBİ'ler (üçüncü aşama kapsamındaki tüm işletmeler) raporlama yükümlülüğünden muaf tutulacaktır. Yeni düzenlemeye göre, sadece **1000'den fazla çalışanı olan ve ya yıllık cirosu 50 milyon Euro'yu aşan ya da bilanço toplamı 25 milyon Euro'nun üzerinde olan büyük işletmeler zorunlu sürdürülebilirlik raporlamasına tabi olacaktır**. Bu değişiklik, CSRD ile CS3D'nin kapsamını daha uyumlu hale getirmeyi amaçlamaktadır.
- Avrupa Komisyonu, ilk ESRS setini gözden geçirmeye yönelik bir ikincil mevzuat yayımlamayı planlamaktadır. Bu güncellenmenin, zorunlu ESRS veri noktalarının sayısını önemli ölçüde azaltması ve raporlama ilkesinin nasıl uygulanacağı konusunda daha net talimatlar içermesi beklenmektedir.
- Raporlama yükümlülüğüne tabi olmayan işletmeler yani 1.000 çalışanın altında kalan ve CSRD kapsamına artık girmeyen şirketler için EFRAG tarafından geliştirilen VSME standardına dayalı orantılı bir gönüllü raporlama standardı oluşturulacaktır. Böylece CSRD

kapsamına girmeyen şirketler, isterlerse bu gönüllü standarda dayalı olarak raporlama yapabilecektir. CSRD'nin revize edilmiş kapsamına girmeyen işletmelerden talep edebilecekleri bilgi miktarına yönelik bir sınır ("*value chain cap*") getirilmektedir. Böylece CSRD kapsamındaki şirketlerin tedarik zincirinde yer alan küçük şirketlerden yalnızca EFRAG tarafından geliştirilen VSME gönüllü standardında belirtilen bilgilerin talep edilmesine izin verilecektir.

- Mevcut düzenlemede öngörülen sektör bazlı sürdürülebilirlik raporlama standartları yürürlüğe konulmayacaktır.
- Sınırlı güvence (*limited assurance*) gerekliliğinden makul güvenceye (*reasonable assurance*) geçiş zorunluluğu kaldırılacaktır. Avrupa Komisyonu'nun 2026 yılına kadar sürdürülebilirlik denetimi standartları oluşturma yükümlülüğü yerine, hedeflenmiş güvence yönergeleri yayımlaması öngörülmektedir.

İlaveten Omnibus paketinde yer alan "Stop-the-clock" Direktifi kapsamında, CSRD kapsamında 2026 ve 2027 itibarıyla raporlama yapması gereken şirketler için raporlama gerekliliklerinin iki yıl ertelenmesi önerilmektedir. Böylece, İkinci Aşama kapsamında yer alan şirketler için ilk raporlama yılının 2025'ten 2027'ye; Üçüncü Aşama kapsamında yer alan şirketler için ise ilk raporlama yılının 2026'dan 2028'e ertelenmesi öngörülmektedir. Birinci Aşamada yer alan şirketler için raporlama takviminde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CS3D) Kapsamında Planlanan Değişiklikler

CS3D, iş dünyası ve paydaşlardan gelen geri bildirimler doğrultusunda belirli değişiklikler içeren yeni bir düzenlemeye tabi tutulmaktadır. Bu kapsamda;

- Şirketlerin sürdürülebilirlik durum tespiti (*due diligence*) yükümlülükleri, yalnızca doğrudan iş ortakları ile sınırlı olacak şekilde sadeleştirilecektir.
- Şirketlerin paydaşlarla yapması gereken istişarelerin kapsamı daraltılarak, yalnızca en önemli ve etkili taraflarla etkileşimde bulunmaları sağlanacaktır.
- Omnibus Paketi ile şirketlerin durum tespiti önlemlerinin yeterliliğini ve etkinliğini değerlendirme yükümlülüğü, yıllık olarak yapılmasından beş yılda bir yapılacak şekilde değiştirilmesi önerilmektedir.
- Yeni düzenlemeye göre, şirketlerin uyumsuz tedarikçilerle olan sözleşmeleri son çare olarak feshetme yükümlülüğü kaldırılmıştır. Bunun yerine, şirketlerin uyumsuz tedarikçilerle ilişkilerini sonlandırmak yerine, bu ilişkileri askıya alma ve düzeltici önlemler alma yükümlülüğü getirilmiştir.
- AB çapında geçerli olan hukuki sorumluluk (*Civil Liability*) rejimi kaldırılmış ve bu alandaki düzenlemelerin belirlenmesi her Üye Devletin ulusal hukukuna bırakılmıştır.

- Mevcut düzenlemede yer alan ve üye devletlerin belirleyebileceği en yüksek para cezası için küresel cironun en az %5'i olarak öngörülen alt sınır kaldırılmıştır.

Omnibus paketi ile öngörülen değişiklikler kapsamında uygulama zaman çizelgesinde ilk aşamada yer alan şirketler için 1 yıllık bir erteleme önerisi söz konusudur. Böylece AB şirketleri için 5.000'den fazla çalışanı bulunan ve küresel cirosu 1,5 milyar Euro'yu aşan işletmeler ile AB dışı şirketler için AB'de 1,5 milyar Euro'nun üzerinde ciroya ulaşan şirketler açısından yükümlülükleri için uygulanabilirlik tarihinin Temmuz 2027'den, Temmuz 2028'e ertelenmesi önerilmiştir.

Ancak belirtmelidir ki, söz konusu erteleme yalnızca ilk aşamada uygulama kapsamına giren şirketler için önerilmiş olup uygulanma tarihi Temmuz 2028 ve 2029 olarak belirlenen uygulama takviminde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Taksonomi Kapsamında Planlanan Değişiklikler

Omnibus paketi çerçevesinde önerilen değişiklikler, şirketlerin AB Taksonomisi'ne uyumlarını ve bu uyumları raporlama şekillerini etkilemektedir.

- Yeni düzenleme kapsamında, 1.000'den fazla çalışanı bulunan ve net cirosu 450 milyon Euro'nun altında olan şirketler için "isteğe bağlı (*opt-in*)" raporlama rejimi getirilmiştir. Böylece Opt-in rejimi kapsamındaki şirketler için Taksonomi Raporlaması yükümlülüğü kaldırılacak olup, şirketler kendi faaliyetlerinin AB Taksonomisi ile uyumlu (veya kısmen uyumlu) olduğunu beyan etmek istemeleri halinde raporlama yapmayı tercih edebilecektir. Öte yandan, 1.000'den fazla çalışanı bulunan ve net cirosu 450 milyon Euro'nun üzerinde olan şirketler ise zorunlu Taksonomi Raporlaması kapsamına girmeye devam edecektir.
- Omnibus çerçevesinde raporlama şablonlarını basitleştirerek veri noktalarının sayısını %70 oranında azaltmayı hedeflemektedir.
- Uygun faaliyetlerin (*eligible activities*) toplamı herhangi bir performans göstergesinin paydasının %10'unu geçmeyen şirketlere, uyum değerlendirmesi (*alignment assessment*) yapma yükümlülüğünden muafiyet sağlanacaktır.
- Finansal kuruluşlara yönelik temel performans göstergelerinde, özellikle bankalar için Yeşil Varlık Oranı'nda (Green Asset Ratio – “GAR”) önerilen düzenlemeye göre , finansal kurumlar, CSRD kapsamı dışında kalacak (yani, 1.000'den fazla çalışanı bulunmayan)

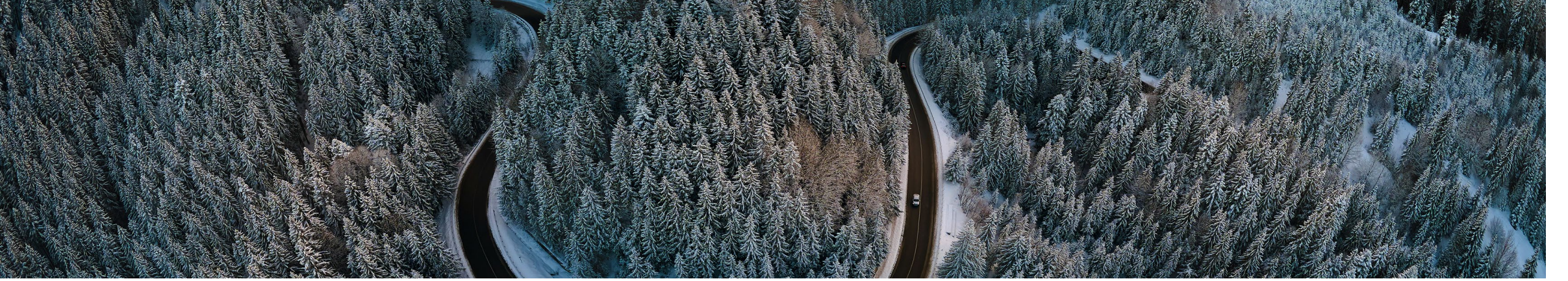
işletmelere yönelik kredi ve yatırımlarını GAR hesaplamalarına dahil etmek zorunda olmayacaktır.

- Önemli Ölçüde Zarar Vermeme (DNSH) kriterlerinin tüm ekonomik sektörleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemesi nedeniyle, basitleştirme için alternatif seçenekler sunulmuştur. Kamu istişaresi süreci çerçevesinde, paydaşlardan bu basitleştirme seçenekleri hakkında geri bildirim alınması beklenmektedir.

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) Kapsamında Planlanan Değişiklikler

Avrupa Komisyonu, CSRD ve CS3D'de olduğu gibi CBAM yönetmeliğinde de sistemin etkinliğini artırırken idari yükü azaltmaya yönelik değişiklikler önermektedir.

- Önerilen değişiklikler arasında, kütle bazlı "de minimis" eşiği uygulamasının getirilmesi yer almaktadır. Buna göre, 50 ton veya daha az miktarda CBAM kapsamındaki ürünleri ithal eden şirketleri uyum yükümlülüklerinden muaf tutulmaktadır.
- Öngörülen değişiklikler kapsamında, geçiş dönemi ve çeyreklik raporlama yükümlülükleri Ekim 2023 itibarıyla başlamış olup, bu konuda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Ancak CBAM sertifikalarının satın alınması yükümlülüğü 2027 yılı Şubat ayına ertelenmiştir. Bu kapsamda, 2026 yılında ithal edilen CBAM ürünleri için gerekli sertifikaların satın alınması, 2027 yılının Şubat ayında gerçekleştirilecektir.

- Ayrıca CBAM kapsamında yetkili beyan sahibinin, önceki yıla ilişkin beyanlarını her yıl 31 Mayıs tarihine kadar sunma yükümlülüğü önerilen düzenleme ile 31 Ağustos'a kadar uzatılmıştır.
- Bütün bunlara ek olarak mevcut düzenlemeye göre, ithalatçılar çeyrek bazında ithal edilen mallarda gömülü emisyonların %80'ine denk gelecek miktarda CBAM sertifikası bulundurmak zorunda iken önerilen değişiklikler kapsamında bu oran %50'ye düşürülmüştür.
- Eğer ithal edilen ürünlerin üretiminde karbon bedeli üçüncü bir ülkede halihazırda ödenmişse, bu maliyet AB ithalatçısının ödeyeceği bedelden mahsup edebilecektir. Bu kapsamda gerekli kanıtların saklanması ve sertifikalandırılması şartı ile, CBAM sertifika sayısından düşülebileceği düzenlenmiştir.
- Yeni düzenleme kapsamında, CBAM beyan sahipleri, ilgili beyan süreçlerini yürütmek üzere yetkili kişi veya üçüncü taraflara yetkilendirme yapma hakkına sahip olacaktır. Ancak, yasal sorumluluk CBAM beyan sahibinde kalmaya devam edecektir

Avrupa Konseyi’nin Omnibus Paketi İle Öngörülen CSRD ve CS3D Düzenlemelerinin Ertelenmesine İlişkin Kararı

Belirtildiği üzere Omnibus paketi çerçevesinde belirtilen tüm değişiklikler şimdilik öneri niteliğinde olup söz konusu değişikliklerin hayata geçebilmesi için eş-yasama organları, yani Avrupa Parlamentosu ve Konsey’in üzerinde mutabakata varması gerekmektedir. Bu kapsamda Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu tarafından teklif edilen "stop-the-clock" direktifini kabul ettiğini duyurmuştur.

Söz konusu direktif, Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (“**CSRD**”) ile Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (“**CS3D**”) kapsamında getirilen raporlama ve durum tespiti yükümlülüklerinin uygulanmasının ertelenmesini öngörmektedir.

Avrupa Parlamentosu’na oylamasına sunulan “stop-the-clock” direktifi onaylanmış olup nihai oylamanın ardından direktifin değiştirilmeksizin onaylanması halinde, CSRD ve CS3D’nin uygulama tarihleri resmi olarak ertelenecek ve Omnibus paketine ilişkin daha kapsamlı değişiklikler müzakere edilecektir.

Bu erteleme, şirketler açısından önemli bir gelişme olmakla birlikte, AB’nin sürdürülebilirlik politikalarının uzun vadeli hedeflerinden bir sapma anlamına gelmeyeceğinin altı çizilmiştir.

EFRAG’ın ESRS Standartlarını Sadeleştirmeye Yönelik Yetkisi

Avrupa Komisyonu, CSRD kapsamında yer alan Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları’nın (“**ESRS**”) basitleştirilmesine yönelik teknik tavsiyelerin geliştirilmesi için Avrupa Finansal Raporlama Danışmanlık Grubu’na (European Financial Reporting Advisory Group - “**EFRAG**”) yedi aylık bir süre içerisinde çalışma yapma talimatı vermiştir. EFRAG’ın, söz konusu teknik tavsiyeleri 31 Ekim 2025 tarihine kadar sunması ve 15 Nisan 2025 tarihine kadar kendi iç çalışma planı ve takvimine ilişkin bilgilendirme yapması da beklenmektedir.

Bu kapsamda, ESRS’lerin yeniden düzenlenmesine yönelik teknik tavsiyelerin geliştirilmesi için EFRAG’a çeşitli kriterler sunulmuştur. Özellikle, genel sürdürülebilirlik raporlaması açısından en az öneme sahip veri noktalarının kaldırılması ve niteliksel metinler yerine nicel veri noktalarına öncelik verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, küresel raporlama standartlarıyla uyumluluğun korunması ve her şirketin önemlilik (*materiality*) değerlendirmesinin göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

Avrupa Komisyonu, yeni ESRS düzenlemelerinin, 2027 mali yılına ilişkin raporlamalarda uygulanacak şekilde yasalaşmasını hedeflemektedir.

Omnibus Paketi İle Öngörülen Değişikliklerine İlişkin BM İlkelerine Uyumsuzluk Eleştirileri

Avrupa Birliği'nin iş dünyasında insan hakları ve sürdürülebilirlik gereksinimlerini düzenlemeye ve raporlamaya yönelik değişiklikler öngören Omnibus Paketi, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Uzmanları tarafından eleştirilmiştir. BM İş ve İnsan Hakları Çalışma Grubu (UN Working Group on Business and Human Rights), Avrupa Komisyonu'nun Omnibus Paketi ile yaptığı değişikliklerin, Avrupa Birliği'nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi'nin (CS3D) BM'nin İş ve İnsan Hakları Konusunda Rehber İlkeleri (UNGPs) ile uyumsuz hale gelmesine yol açtığını belirtmiştir.

BM İş ve İnsan Hakları Çalışma Grubu, bu değişikliklerin, başlangıçta belirlenen risk temelli yaklaşımın zayıflamasına yol açtığını vurgulamaktadır. Grubun açıklamalarına göre, şirketlerin insan hakları ve çevresel etkilerini kapsamlı bir şekilde değerlendirmeleri, yalnızca potansiyel riskleri anlamalarına yardımcı olmakla kalmamakta, aynı zamanda uzun vadede bu riskleri azaltmak için gerekli önlemleri almalarını sağlamaktadır.

Hal böyleyken, Avrupa Komisyonu'nun önerdiği değişikliklerin, birçok açıdan insan hakları ve çevreye yönelik daha kapsamlı bir yaklaşımı zayıflatığı düşünülmektedir. BM İş ve İnsan Hakları Çalışma Grubu, söz konusu değişikliklerin, CS3D'nin başlangıçtaki amacına aykırı olduğunu ve hukuki belirsizlikleri azaltmak yerine arttırabileceğini belirtmektedir.

Ayrıca, mevcut düzenlemede yer alan ve değiştirilmesi öngörülen hukuki sorumluluk ve sık aralıklarla yapılacak durum tespit denetimlerinin, hem iş dünyasının hem de mağdurların çıkarlarına hizmet ettiğini vurgulamaktadır.

AB'nin Yeni Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu Kuralları

Avrupa Birliği (AB), moda markaları için genişletilmiş üretici sorumluluğu kuralları getirerek tekstil endüstrisinin çevresel etkilerini ele alma yönünde önemli bir adım atmıştır. Bu girişim, tekstil ve gıda atıklarını azaltmayı amaçlayan AB Atık Çerçeve Direktifi'nin daha geniş kapsamlı revizyonunun bir parçasını oluşturmaktadır. Avrupa Parlamentosu ve Konsey arasında varılan geçici anlaşma (*provisional agreement*), AB'nin üretici sorumluluğunu uygulamaya koyarak döngüsel bir ekonomiye teşvik etme kararlılığının altını çizmektedir.

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından varılan yeni anlaşma kapsamında, AB üye devletleri, tekstil üreticileri ve moda markalarının AB pazarına sundukları ürünlerin atık yönetimini sağlamak amacıyla Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu (*extended producer responsibility- "EPR"*) düzenlemelerini hayata geçirmekle yükümlü olacaktır. Hâlihazırda ambalaj, pil ve elektrikli-elektronik ekipman atıklarının yönetimi için uygulanan bu düzenleyici yaklaşım, tekstil sektörüne de genişletilerek, üreticilerin ürünlerinin toplanması, ayrıştırılması ve geri dönüştürülmesi maliyetlerini karşılamasını zorunlu kılmaktadır.

EPR çerçevesinde uygulanacak mali yükümlülükler, ürünlerin döngüsel ekonomi ilkelerine uygunluğu ve sürdürülebilirliği gibi faktörlere bağlı olarak belirlenecek olup özellikle ürünlerin kullanım ömrü ve dayanıklılığı gibi unsurlar dikkate alınacaktır.

Yeni kuralların kapsamı, giyimden aksesuara olmak üzere geniş bir tekstil ürün yelpazesini kapsamaktadır. Yeni kurallar, AB pazarına tekstil ürünleri sunan e-ticaret şirketleri ve AB merkezli olmayan üreticiler dâhil olmak üzere tüm üreticilere uygulanacaktır. Buna ek olarak, mikro işletmelere EPR yükümlülüklerine uyum sağlamak için ek bir yıl süre tanınmıştır.

Varılan geçici anlaşma doğrultusunda, direktifin yürürlüğe girebilmesi için Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından onaylanması gerekmektedir. Direktifin kabul edilmesini müteakip, AB üye devletleri, ulusal mevzuatlarını yeni düzenlemelere uyumlu hale getirmek amacıyla 20 aylık bir süre içinde gerekli yasal değişiklikleri yapmakla yükümlü olacaktır. Bu süreç kapsamında, üye devletlerin EPR sistemlerini yürürlüğe koymaları, ilgili sektörler için mali yükümlülükleri belirlemeleri ve tekstil atık yönetimi ile gıda israfı azaltma hedeflerine yönelik ulusal düzenlemeleri uygulamaya almaları gerekecektir.

AB Yapay Zeka Yasası

Yapay zeka alanındaki hızlı ilerlemeler, dünya çapında toplumlar için hem fırsatlar hem de zorluklar yaratmaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği, yapay zekanın etik, güvenlik ve temel haklarla uyumlu bir şekilde geliştirilip uygulanmasını sağlamak amacıyla, dünyanın ilk kapsamlı düzenlemesi olan Yapay Zeka Yasası'nı kabul etmiştir.

Yapay zeka yönetişimine yönelik yapılandırılmış bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı kabul eden Avrupa Birliği ("AB"), yapay zeka konusunda dünyanın ilk kapsamlı yasal çerçevesi olan Yapay Zeka Yasasını yürürlüğe koymuştur.

Risk Temelli Yaklaşım

Yapay Zeka Yasası'nın önemli bir özelliği, yapay zeka uygulamalarını potansiyel zarara göre dört seviyeye ayıran risk tabanlı sınıflandırma sistemine sahip olmasıdır. Bu bağlamda söz konusu riskler, Kabul Edilemez Risk, Yüksek Risk, Şeffaflık Riski ve Minimal veya Risksiz Yapay Zeka sistemleri başlıkları ile ayrılmaktadır.

Uygulama Takvimi

Bu bağlamda Yapay Zeka Yasası, aşamalı bir uygulama takvimi ile 1 Ağustos 2024 tarihinde yürürlüğe girmiş olup bazı istisnalar dışında 2 yıl sonra 2 Ağustos 2026'da tamamen uygulanabilir olacaktır.

- 2 Şubat 2025 itibari ile yasaklanmış yapay zeka uygulamaları ve yükümlülükleri yürürlüğe girmiştir.
- 2 Ağustos 2025 itibari ile genel amaçlı yapay zeka modelleri için yönetim kuralları ve yükümlülükleri uygulanabilir hale gelecektir.
- 2 Ağustos 2027 tarihine kadar ise düzenlemeye tabi ürünlere yerleştirilmiş yüksek riskli yapay zeka için uzatılmış geçiş dönemi söz konusudur.

Avrupa Birliği Tarafından Otomotiv Sektörüne Tanınan Uyum Süresi

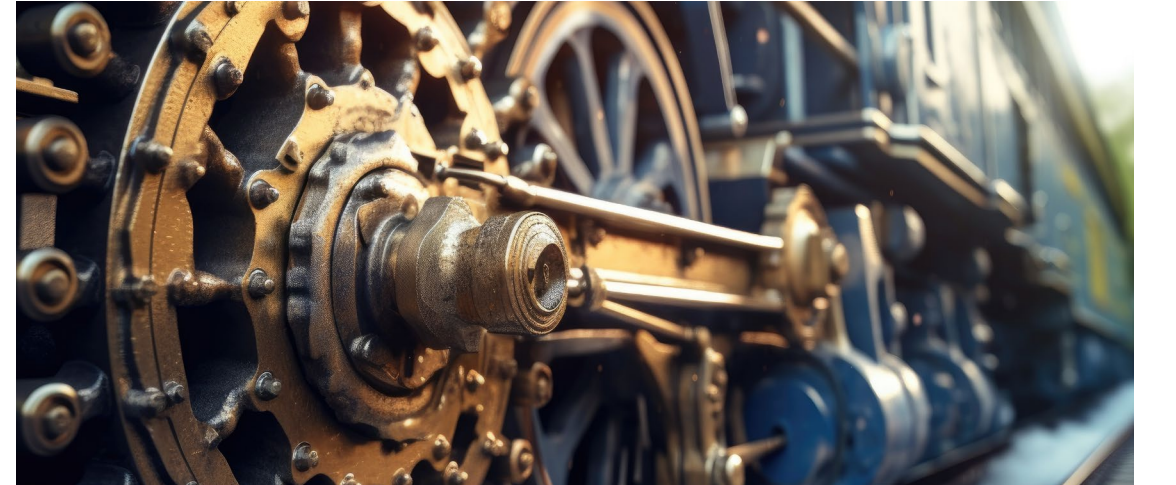
Otomotiv sektörüne yönelik olarak 2023 yılında kabul edilen ve 2035 yılı itibarıyla yeni araçlardan kaynaklanan karbon emisyonlarını sıfıra indirmeyi amaçlayan düzenlemeler, sektör için önemli bir dönüşüm sürecini zorunlu kılmaktadır. Ancak, Avrupa Komisyonu tarafından yapılan son açıklamalar doğrultusunda, otomotiv üreticilerine belirlenen karbon emisyon hedeflerine uyum sağlama noktasında esneklik tanınacağı ifade edilmiştir.

Mevcut düzenleyici çerçeve, 2023 yılında kabul edilen AB Temiz Ulaşım Mevzuatı (*Clean Mobility Regulations*) kapsamında, AB’de tescil edilen yeni otomobillerin ve hafif ticari araçların 2035 yılı itibarıyla CO₂ emisyonlarını %100 oranında azaltmalarını zorunlu kılmaktadır. Bunun yanı sıra, ara dönem hedefleri doğrultusunda, otomobil üreticilerinin yıllık bazda belirlenen CO₂ sınırlarını aşmamaları gerekmekte olup, yıllık emisyon sınırlarını aşan her yeni araç için üreticilere ciddi mali yaptırımlar uygulanmaktadır.

Bu bağlamda açıklanan düzenleme değişikliği önerisi, yıllık uyum yükümlülüğünü üç yıllık bir değerlendirme dönemine dönüştürerek üreticilere daha fazla zaman tanımayı amaçlamaktadır.

Zaman çizelgesindeki değişikliklerin yanı sıra, Komisyon’un açıklamalarında yer alan “teknoloji tarafsızlığı” vurgusu, e-yakıtlar gibi alternatif çözümlerin de elektrikli araçlarla birlikte değerlendirilebileceğine işaret etmektedir. AB’nin bugüne kadar elektrifikasyon sürecine yaptığı teşvikler ve düzenleyici çerçeve göz önüne alındığında, e-yakıtlar ve alternatif yakıt teknolojilerinin mevzuat kapsamına daha geniş ölçekte dahil edilmesi, otomotiv sektöründe rekabet dengelerini değiştirebilecek önemli bir gelişme olacaktır.

Önümüzdeki süreçte, Avrupa Komisyonu’nun önerisinin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi’nde tartışılması beklenmektedir.

Avrupa Birliği Çelik ve Metaller Eylem Planı

Avrupa Birliği, çelik ve metal sektörlerinin stratejik önemini kabul ederek, bu alanlarda rekabet gücünü artırmayı ve sürdürülebilirliği sağlamayı amaçlayan Avrupa Çelik ve Metaller Eylem Planı'nı (European Steel and Metals Action Plan) 19 Mart 2025 tarihi itibari ile yayımlamıştır.

Avrupa'nın uzun yıllara dayanan çelik ve metal üretim geleneği, ekonomik güvenliği ve toplumsal istikrarı açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu sebeple Avrupa Komisyonu 6 başlıklı bir eylem planı yürürlüğe koyma hazırlığındadır. Bu eylem planı, uygun maliyetli, temiz ve bol enerjinin sağlanması, karbon kaçağının önlenmesi, Avrupa sanayi kapasitesinin korunması ve teşvik edilmesi, metallerde döngüsellüğün desteklenmesi, nitelikli sanayi istihdamının korunması ve öncü pazarlar ile yatırım destekleri ile risklerin azaltılması olmak üzere altı temel sütun üzerine inşa edilmiştir.

Temiz ve Uygun Fiyatlı Enerjiye Erişimin Sağlanması

Ağ ücretlerinin daha verimli hale getirilmesi, enerji vergilerinin ve harçlarının azaltılması, Yenilenebilir Enerji Tedarik Anlaşması (Power Purchase Agreements – “PPA'lar”) kolaylaştırılması, ruhsatlandırma sürecinin hızlandırılması, elektrik şebekelerinin genişletilmesi ve modernize edilmesi söz konusudur.

Karbon Kaçağının Önlenmesi

CBAM'ın bütünlüğünü sağlamak amacıyla, Avrupa Komisyonu 2025'in dördüncü çeyreğinde kaçınma karşıtı strateji (*anti-circumvention strategy*) ile birlikte, CBAM kapsamının belirli çelik ve alüminyum yoğun ara ürünlere genişletilmesi teklifini de içeren ilk yasama teklifini yayımlayacaktır.

Avrupa Sanayi Kapasitesinin Korunması ve Desteklenmesi

- Bazı üreticiler, doğrudan ithalat yasaklarını aşmak için üretim sürecinin son aşamalarını AB ticaret savunma önlemlerine tabi olmayan üçüncü ülkelerde tamamlamakta ve bu şekilde ithalat vergilerinden kaçınmaktadır. Avrupa Komisyonu, bu tür girişimlere karşı hemen yürürlüğe girmek üzere “eritme ve döküm (*melted and poured*) kuralı” uygulamasını dikkate alacaktır. Bu kurala göre, metalin menşei, üretimin nihai aşaması yerine ilk eritildiği ülkeye göre belirlenecektir.
- AB, ticaret akışlarını izleme sistemlerini güçlendirecek ve gerektiğinde hızla yeni ticaret soruşturmaları açacak ve "zarar tehdidi"(*Threat of Injury*) temelinde proaktif olarak soruşturmalar başlatacaktır. Bu kapsamda, maddi zararın meydana gelmesini beklemeksizin gerekli adımlar atılacaktır.

Metaller için Döngüsel Ekonominin Teşvik Edilmesi

- Otomotiv sektöründeki geri dönüştürülmüş içeriğin kullanımına ilişkin fizibilite çalışması, şu anda eş karar sürecinde olan Ömrünü Tamamlamış Araçlar Yönetmeliği (End-of-Life Vehicles Regulation) kapsamında, 2026 yılı sonuna kadar tamamlanacaktır.
- 2026 yılının dördüncü çeyreğinde yürürlüğe girmesi planlanan Döngüsel Ekonomi Yasası (The Circular Economy Act), ikincil hammadde piyasalarının işleyişini iyileştirerek atıklar için AB genelinde ortak bir pazar yaratacaktır.
- Pek çok ülke, metal hurdasının AB'ye ihracatına izin vermemekte veya kendi metal geri dönüşüm ve üretim sanayilerini desteklemek için adil olmayan sübvansiyon politikaları uygulamaktadır. Bu kapsamda Avrupa Komisyonu, 2025 yılının üçüncü çeyreğine kadar gerekli görülmesi halinde ticari önlemler önerme seçeneğini değerlendirecektir.

Karbonsuzlaşma Yatırımlarının Güvence Altına Alınması

- Avrupa Komisyonu, Temiz Sanayi Anlaşması kapsamında, Sanayi Karbonsuzlaştırma Hızlandırıcısı Yasası ile dayanıklılık ve sürdürülebilirlik kriterlerini hayata geçirmeyi hedeflemektedir.
- Sanayi Karbonsuzlaştırma Hızlandırıcısı Yasası kapsamında geliştirilen etiketleme mekanizmasını destekleyerek çelik içeriği yüksek ürünler için ek çevresel kriterler belirleyecektir.
- Avrupa Komisyonu, Sanayi Karbonsuzlaştırma Bankası oluşturulacağını duyurmuştur.
- Mart 2025'te alüminyum, bakır ve nikel için ilk Stratejik Projeler (Strategic Projects) duyurulacaktır. Bu projeler hem AB üyesi ülkelerde hem de üçüncü ülkelerde gerçekleştirilecektir.

Avrupa Birliği'nin Trump'ın Gümrük Tarifelerine İlişkin Tutumu

Amerika Birleşik Devletleri'nde ("ABD") Trump yönetimi tarafından uygulanan ek gümrük vergileri, transatlantik ticaret gerilimlerini yeniden alevlendirmiş ve Avrupa Birliği ("AB") açısından önemli hukuki ve ekonomik değerlendirmeleri gündeme getirmiştir.

ABD Başkanı Donald Trump, 9 Şubat'ta çelik ve alüminyum ithalatına %25 ek vergi uygulanacağını duyurmuş ve "karşılıklı olmayan ticaret düzenlemeleri (*non reciprocal trading arrangements*)" ile mücadeleye yönelik kapsamlı bir plan hazırlamaya başlamıştır. Çelik ve alüminyum ithalatına getirilen %25'lik gümrük vergisi ve AB'yi hedef alabilecek olası ticaret kısıtlamaları, ABD'nin daha korumacı bir ticaret politikası benimsemeye başladığını göstermektedir.

Bu kapsamda AB çelik sektörü, 12 Mart tarihi itibarıyla ABD tarafından uygulamaya konulacak gümrük vergileri ile karşı karşıya kalacaktır. AB siyasi liderleri, "haksız veya keyfi (*unfairly or arbitrarily*)" bir şekilde uygulanan ABD tarifelerine karşı misilleme yapılacağı ve AB'nin gerekli görülen her durumda hızlı ve etkili karşı önlemler alacağı vurgulanmıştır.

AB'nin Zorlayıcı Tedbirlere Karşı Önlem Mekanizması ve Olası Uygulamaları

AB, Kasım 2023'te kabul edilen Zorlayıcı Tedbirlere Karşı Önlem Mekanizması (Anti Coercion Instrument– "ACI") kapsamında, yeni bir dizi önlemi devreye alma yetkisine sahiptir.

Bu araç, üçüncü ülkeler tarafından AB'ye veya Üye Devletler'e yönelik ekonomik baskıların engellenmesi ve karşı önlemlerin uygulanabilmesi için tasarlanmıştır.

Bu kapsamda Avrupa Komisyonu, ekonomik baskının varlığını tespit ederek, orantılı ve etkili karşı önlemler önerme hakkında sahiptir. Bu önlemler arasında gümrük vergileri, ithalat/ihracat yasakları, doğrudan yabancı ihalelerine yatırımlara erişim kısıtlamalar, sınırlamaları, kamu finansal yaptırımlar ve belirli şirketlere veya bireylere yönelik hedefli tedbirler yer almaktadır.

ACI'nin uygulanması dört aşamadan oluşmaktadır:

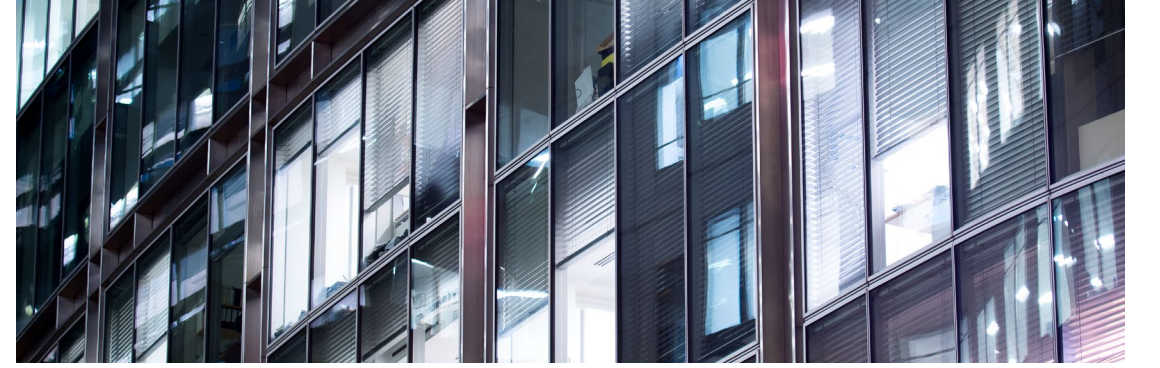
- 1. İnceleme:** Avrupa Komisyonu, ekonomik baskının var olup olmadığını araştırır.
- 2. Belirleme:** Avrupa Konseyi, nitelikli çoğunlukla ekonomik baskının varlığına karar verir.
- 3. Diplomatik Girişimler:** AB, ilgili ülkeyle müzakere yoluyla sorunun çözülmesini sağlamaya çalışır.
- 4. Karşı Önlemler:** Diplomatik girişimlerin sonuçsuz kalması halinde, Avrupa Komisyonu uygun karşı tedbirleri uygular.

Alternatif veya Destekleyici Araçlar

AB, ACI kapsamında alınacak tedbirlere ek olarak, özellikle ABD tarafından getirilen yeni ticaret kısıtlamalarına karşı bir dizi hukuki ve düzenleyici önlem uygulayabilir. Bu önlemler şunları içerir:

- **Koruma Önlemleri (Safeguard measures):** Avrupa Komisyonu, önceki ABD tarife ihtilafında çelik ithalatına uygulanan korunma önlemlerine benzer şekilde, AB'ye yönlendirilen ticaret akışlarının olumsuz etkilerini hafifletmek amacıyla korunma tedbirleri alabilir.
- **AB 654/2014 Sayılı Yönetmelik Kapsamında Tarifeler:** AB, daha önce ABD'nin 232. bölüm tarifelerinin bir koruma önlemi gerektirdiğini değerlendirerek söz konusu düzenleme çerçevesinde misilleme tarifeleri uygulamıştı.

- **DTÖ'ye Başvuru:** AB, uluslararası ticaret hukukuna olan bağlılığını göstermek amacıyla DTÖ'nün ihtilaf çözüm mekanizmasını devreye sokabilir.
- **Anti-Sübvansiyon Soruşturmaları:** sanayisine zarar ve Anti-Damping Avrupa Komisyonu, AB veren potansiyel ABD sübvansiyonları veya damping uygulamalarına yönelik soruşturmalar başlatabilir.
- **Politika Düzenlemeleri:** AB liderleri, kamu alımları için "Avrupa'dan Al (*Buy European Act*)" düzenlemesi veya menşe kurallarına ilişkin daha sıkı gereklilikler gibi Avrupa pazarını güçlendirmeye yönelik çeşitli politika önlemleri önermektedir.

Olası misilleme önlemlerinin çeşitliliği göz önüne alındığında, işletmelerin maliyet değişiklikleri, tedarik zinciri kesintileri ve piyasa erişim kısıtlamaları gibi geniş kapsamlı etkilere karşı hazırlıklı olması önem arz etmektedir.

ABD'nin CS3D'den Korumaya Yönelik Protect USA Yasa Tasarısı

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ("ABD") anti-ESG hareketlerinin hız kazanması ile birlikte, Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi'nin ("CS3D") doğrudan veya dolaylı olarak ABD merkezli şirketleri etkileme ihtimali, siyasi düzeyde tepkiye yol açmıştır. Bu bağlamda, ABD Senatörü ve Senato Bankacılık Komitesi üyesi Bill Hagerty, ABD merkezli şirketlerin bu tür yabancı mevzuatlara uymak zorunda kalmamasını sağlamak amacıyla "PROTECT USA" Yasası'nı Kongre'ye sunmuştur.

2025 yılı itibariyle yürürlüğe girmesi beklenen "PROTECT USA Yasası", ABD'nin ulusal çıkarlarına kritik derecede bağlı kuruluşların, yabancı sürdürülebilirlik düzenlemelerine uymasını engellemeyi amaçlamaktadır.

Yasa, yabancı ülkeler tarafından tek taraflı olarak benimsenmiş ve ABD'nin ulusal yasalarıyla uyumsuz olan düzenlemelerin, ABD şirketleri için ekonomik zorluklar yaratabileceğini ve bunun istihdam, ekonomik istikrar, bilimsel ilerleme ve uluslararası ticaret üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini vurgulamaktadır.

Yabancı düzenlemelere uyumun yasaklanmasına karşı alınacak önlemlere ve yaptırımlara ilişkin hükümler içeren Yasa uyarınca yabancı mahkemeler tarafından bu mevzuatlara dayanılarak alınan kararların ABD'de tanınmaması öngörülmektedir.

Bu doğrultuda Yasa, ilgili şirketlere, yabancı sürdürülebilirlik düzenlemelerine uyum sağlama zorunluluğunun işletmeleri üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği durumlarda başvuru yapma hakkı tanımaktadır.

Nitekim söz konusu Yasa uyarınca yasaya aykırı hareket eden veya bu yasaya dayalı olarak çıkartılan düzenlemelere uymayan kişiler adına hükmedilecek yaptırımlar da düzenlenmiştir. Öngörülen yaptırımlar kapsamında ihlali gerçekleştiren kişiye, 1.000.000 Amerikan Doları'na kadar para cezası ve Başkanlığın takdirine bağlı olarak ihlalden itibaren 3 yıl boyunca, devlet ihalelerinden men cezası söz konusudur.

Önermiş olduğu yasa tasarısı kapsamında Senatör Hagerty, AB'nin düzenlemelerini "yetki aşımı" olarak nitelendirerek, ABD şirketlerinin yalnızca ABD yasalarına tabi olması gerektiğini savunmaktadır.

Özellikle küresel tedarik zincirlerinin giderek daha fazla düzenleyici çerçeveye tabi olduğu bir ortamda, bu yasa teklifi, ABD'nin ticaret politikalarının yönü ve Amerikan şirketlerinin uluslararası yükümlülükleri açısından stratejik bir girişim olarak değerlendirilmektedir.

Kaliforniya İklim Açıklama Yasaları Hakkındaki Mahkeme Kararı

Kaliforniya’da faaliyet gösteren büyük ABD şirketlerine sera gazı emisyonlarını ve iklimle ilgili finansal riskleri açıklama yükümlülüğü getiren Kaliforniya’nın iklim açıklama yasaları, ABD Ticaret Odası tarafından açılan ilk hukuki mücadeleden başarıyla çıkmıştır. Federal mahkeme, davacıların temel iddialarını reddetmiş olsa da dava süreci devam etmekte olup, gelecekte yeni hukuki itirazların gündeme gelme ihtimali hala bulunmaktadır.

ABD Bölge Mahkemesi özellikle SB 261’in şirketleri sera gazı emisyonlarını azaltmaya zorlayarak "utandırma (*shaming*)" yöntemiyle düzenleme getirdiği yönündeki iddiayı çürütmüş, bu yasanın yalnızca iklimle ilgili finansal risklerin ve bunlara yönelik alınan önlemlerin açıklanmasını zorunlu kıldığını vurgulamıştır.

Ayrıca, SB 253’e yönelik düzenleme yetkisinin aşıldığı ve federal hukuk ile çeliştiği iddialarını değerlendiren mahkeme, Kaliforniya Hava Kaynakları Kurulu’nun (California Air Resources Board – “**CARB**”) henüz uygulama yönetmeliklerini yayımlamamış olmasını dikkate alarak, bu iddiaların zamansız olduğunu ve şu aşamada incelenemeyeceğini belirtmiştir. Ancak, ilerleyen dönemde CARB tarafından yayımlanacak düzenlemelere karşı yeni hukuki itirazların getirilebileceği de vurgulanmıştır.

Bu karar, Kaliforniya’nın iklim açıklama yasalarının ilk hukuki sınavdan başarıyla geçtiğini göstermektedir. Bununla birlikte, CARB’nin yayımlayacağı nihai düzenlemelere bağlı olarak yeni hukuki süreçlerin başlatılabileceği de dikkate alındığında uygulama yönetmelikleri şirketler için aşırı külfetli görülürse veya anayasal ilkelerle çeliştiği iddia edilirse, dava sürecinin üst mahkemelere taşınması ihtimali bulunmaktadır.

SEC ve ABD Adalet Bakanlığı'nın Hedefi: Yapay Zeka

Günümüzde, yapay zeka teknolojilerinin hızla gelişmesiyle birlikte, bu alanda yapılan yanıltıcı açıklamalar ve reklamlar artış göstermektedir. Bu tür yanlış beyanlar, AI washing olarak adlandırılmakta olup son derece ciddi hukuki sonuçlara yol açabilmektedir. AI washing, tıpkı yeşil aklamada (*green washing*) olduğu gibi şirketlerin yapay zeka teknolojilerine sahip olduklarını iddia etmeleri, ancak aslında bu tür teknolojilerin var olmadığı veya mevcut olduğunun gösterilemediği durumları ifade etmektedir.

Bu bağlamda, ABD'de Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (Securities and Exchange Commission- “SEC”) ile Adalet Bakanlığı (Department of Justice - “DOJ”), bu tür yanıltıcı iddialarla mücadele etmek adına yasal bir duruş sergilemektedir.

Bu kapsamda SEC'in Theodore J. Farnsworth, J. Mitchell Lowe ve Khalid Itum'a karşı başlattığı dava dikkat çekmektedir. Farnsworth, şirketlerinin yapay zeka teknolojilerinin kullanımına dair yanıltıcı beyanlarda bulunmuş ve bu iddialar, büyük bir yatırımcı kitlesi üzerinde yanıltıcı etkiler yaratmıştır.

SEC, bu sebeple Farnsworth'a karşı 2022 yılında hukuki suçlamalarla dava açmış, Adalet Bakanlığı ise bu suçlarla ilgili cezai dava başlatmıştır. Bu süreç, Farnsworth'un yalnızca hukuki değil, aynı zamanda cezaî sorumlulukla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur.

2025 yılının Ocak ayında, Farnsworth, menkul kıymet dolandırıcılığı ve menkul kıymet dolandırıcılığına teşebbüs (*fraud and conspiracy to commit securities fraud*) suçlarını kabul etmiş ve bu suçlardan dolayı toplamda 20 yıl hapis cezası ile karşı karşıya kalmıştır.

Söz konusu dava, yapay zeka teknolojilerine ilişkin beyanları konusunda ciddi bir uyarıdır. Nitekim SEC ve DOJ'nin, özellikle yapay zeka teknolojilerine dair yanıltıcı beyanlara karşı etkin mücadelesi, bu alandaki hukuki standartların giderek daha da sıkılaştığını ve şirketler için daha büyük riskler oluşturduğunu göstermektedir.

ABD’nin DEI Politikalarında Meydana Gelen Değişiklikler ve Hukuki Etkileri

Son yıllarda ABD’de Çeşitlilik, Eşitlik ve Kapsayıcılık (Diversity, Equity, Inclusion – “DEI”) politikaları hem kamu hem de özel sektörde giderek daha fazla önem kazanmış ve kurumsal uygulamaların merkezinde yer almaya başlamıştır.

Ancak, Trump yönetimi tarafından çıkarılan 14151 ve 14173 sayılı Başkanlık Kararnameleri, federal hükümetin DEI programlarını önemli ölçüde kısıtlamış ve federal yüklenicilere yönelik yeni zorunluluklar getirmiştir. Özellikle, bu düzenlemeler kapsamında federal yüklenicilerin, ayrımcılık yapmadıklarını ve belirli DEI uygulamalarını sürdürmediklerini beyan eden sertifikalar sunmaları gerekmektedir. Aksi takdirde, Sahte İddialar Yasası (False Claims Act – “FCA”) kapsamında ağır yaptırımlarla karşılaşma riski doğmaktadır.

Bu kapsamda, ilgili Başkanlık Kararnameleri, bu düzenlemelere karşı açılan davalar ve mahkemelerin verdiği kararlar, ABD Eşit İstihdam Fırsatları Komisyonu (Equal Employment Opportunity Commission – “EEOC”) ve Adalet Bakanlığı’nın yayınladığı teknik rehberler ile Federal İletişim Komisyonu (Federal Communications Commission – “FCC”) Başkanı’nın DEI politikalarına ilişkin açıklamaları iş dünyası ve hukuk çevreleri açısından dikkatle incelenmesi gereken konular haline gelmiştir.

Özellikle, bu gelişmelerin DEI politikalarını uygulayan şirketler için taşıdığı hukuki sonuçlar ve risklerin değerlendirilmesi, gelecekte karşılaşılabilecek yaptırımlar açısından büyük önem arz etmektedir.

19 Mart 2025’te yayımlanan rehberlerin ardından, 21 Mart 2025’te Federal İletişim Komisyonu Başkanı, yaptığı bir konuşmada DEI politikaları uygulayan şirketlerin birleşme ve satın alma işlemlerinin FCC tarafından daha sıkı denetime tabi tutulabileceğini açıklamıştır. Bu çerçevede, FCC onayı almak isteyen şirketlerin ayrımcı uygulamalarını gözden geçirmeleri ve sona erdirmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Bu durum, özellikle büyük şirketlerin DEI politikalarını daha dikkatli bir şekilde ele alması ve düzenleyici riskleri göz önünde bulundurması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yakın zamanda yayımlanan rehberler, hükümetin hangi DEI uygulamalarını hukuka aykırı olarak değerlendirdiğini daha net bir şekilde ortaya koymaktadır. Ancak, mevcut yürütme emirleri ve ilgili rehberlerin yasal çerçeveyi değiştirmedeği unutulmamalıdır. Üstelik, mahkemelerin hükümetin “yasadışı” DEI tanımını benimseyip benimsemeyeceği de henüz belirsizdir.

Federal yüklenici olmayan şirketler için doğrudan bir sertifikasyon yükümlülüğü bulunmamakla birlikte, DEI politikalarının kapsamlı bir envanterini çıkararak olası riskleri açısından değerlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.